

بازشناسی سازه‌های بقعه شیخ شهاب اهر

محمد شریفی نیا*

۱. کارشناسی ارشد مهندس معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، ایران اهر

چکیده

مقبره شیخ شهاب الدین اهری یکی از قدیمی‌ترین بناهای ثبت شده آذربایجان شرقی در فهرست آثار ملی کشور است که در تیرماه سال ۱۳۱۱ با شماره ۱۷۹ به ثبت رسیده و پس از چند مرحله مرمت، در سال ۱۳۷۴ به عنوان موزه ادب و عرفان اهر افتتاح شد. یکی از ساختارهای هویت بخش به سیمای کالبدی شهر اهر، مجموعه تاریخی شیخ شهاب الدین است؛ مجموعه‌ای از دوران شکوفایی عرفان و تصوف در منطقه آذربایجان در قرون هفتم تا یازدهم (ه.ق.). این مجموعه تاریخی علی‌رغم این که در زمره آثار فاخر معماری ایرانی قرار دارد، تاکنون از بررسی‌های کافی در زمینه شناخت تاریخی و شناخت کیفیات معماری بی‌نصیب بوده است. در نوشتار حاضر، که برآمده از پژوهشی مستقل به منظور تبیین تأثیر زمان بر نحوه تکوین ارسن این مجموعه است، به برخی از خلأهای علمی موجود در این زمینه و با طرح دو پرسش پاسخ داده شده است: الف) دلیل وجودی پیدایش خانقاه شیخ شهاب الدین در اهر چیست؟ ب) مراتب آفرینش و گسترش ساختاری این مجموعه متأثر از چه مؤلفه‌هایی است؟ از آن جایی که این پرسش‌ها، در بستر تاریخی مطرح شده‌اند، از روش توصیفی تاریخی استفاده شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که هسته اولیه مجموعه شیخ شهاب الدین، متأثر از شرایط فرهنگی و اجتماعی عصر ایلخانی است و با احداث فضاهایی ساده که برای برپایی خانقاه شیخ لازم بود، بنا نهاده شد و در همان دوره نیز توسعه‌ها پیدا کرده این مجموعه در عصر صفوی توسعه چشمگیری داشت. در این دوره به دلیل علایق سیاسی دربار صفوی، توجه وافر به این مجموعه شد و کیفیت و کمیت ساختاری آن تحوّل اساسی یافت.

واژگان کلیدی: بازشناسی سازه‌ای، بقعه شیخ شهاب اهر، حصار سنگی مقبره